

Eng raam, man! Mama-rangen en anagrammen



Colin Singleton, de hoofdpersoon van *19 x Katherine*, is verslaafd aan het maken van anagrammen. Dat doet hij uit zijn hoofd: als hij een woord hoort, gaat hij de letters automatisch anders rangschikken. Zoals hij het zelf aan (de negentiende) Katherine uitlegt aan de hand van haar naam, Katherine Carter: 'Ik zie de letters en haal er dan eerst een goed woord uit – achterna bijvoorbeeld, of krater – en dan probeer ik van de overgebleven letters [...] een grammaticaal logisch geheel te maken.' Zo wordt Katherine Carter 'ar in echte krater' of 'trek ler achterna'. In de vertaling tenminste; in het Engels werd het *her karate cretin* en *their arcane trek*.

Bij het vertalen merkte ik algauw dat de anagrammen in het boek in twee categorieën vielen. Tot de eerste behoorden de 'gewone' anagrammen: een woord, naam of zinnetje wordt door elkaar gehusseld en levert een nieuw geheel op, en klaar is Kees. Er waren echter ook anagrammen die een bepaalde betekenis hadden voor het verhaal, en die moest in het Nederlands natuurlijk behouden blijven. Dat hield in: het oorspronkelijke woord vertalen, en dan van het Nederlandse woord een anagram zien te vinden dat inhoudelijk overeenkwam met het Engelse.

Yrs forever

Zo ligt Colin in het begin van het boek door liefdesverdriet overmand op zijn kamer in het schooljaarboek te lezen wat de Katherine die het toen nog niet maar nu wel met hem heeft uitgemaakt, heeft geschreven. Ze eindigt met *yrs forever, Katherine*. *Yrs forever* wordt in Colins hoofd *sorry fever*, en dan ligt hij daar in zijn *fever of sorry* ongelukkig te zijn. Op dat anagram heb ik lang zitten broeden. *Yrs forever* hoefde ik weliswaar niet letterlijk te vertalen, er mocht best iets anders staan, maar het moest wel een zinnetje zijn dat in de context natuurlijk klonk. Van alles heb ik geprobeerd: altijd trouw, khouvanje, voor altijd. En terwijl ik dacht dat het juist makkelijk zou zijn met het zinnetje waarvan ik uitging te kunnen variëren, maakte dat het alleen maar lastiger, omdat ik probeerde er bepaalde letters in of juist uit te krijgen en zo steeds verder in de knoop raakte. Uiteindelijk werd het: 'voor altijd samen', met het anagram 'lijden voor 't saam'.

Scrabbledoos

Om uit je hoofd anagrammen te maken moet je, net als Colin Singleton, een wonderkind zijn. John Green, de auteur, vond het moeilijker; hij gebruikte pen en papier. Op internet zijn uiteraard allerlei anagrammensites te vinden. Je typt je uitgangswoord of -zinnetje in en krijgt dan honderden lettercombinaties, in de gewenste taal. Je kunt zelfs aangeven hoeveel anagrammen je wilt: 20, 50, 100, enz. Het probleem daarbij is dat de computer wel woorden vormt maar zonder enig verband of grammaticale samenhang.

Voor mij zat het hulpmiddel in de scrabbledoos. Als ik woorden tegenkwam waarvan ik een of meer anagrammen moest maken, bewaarde ik die om tijdens de lunch met scrabbleletters te schuiven. Dat maakte het ook gemakkelijker me tijdens het vertalen op het eigenlijke verhaal te blijven concentreren, want dat bleef het belangrijkste, hoe leuk en boeiend ik de anagrammen en andere taalpuzzels in het boek ook vond.

Sushi

De mooiste anagrammen waren overigens echt onvertaalbaar, en daar ben ik dan ook afgebleven. John Green draagt het boek op aan zijn vrouw, Sarah Urist Green, en hij doet dat, uiteraard, anagrammatisch: met een tienregelige ode aan haar waarvan elke regel een anagram van haar naam is. Zelfs al had ik tien Nederlandse anagrammen kunnen vinden, dan nog zouden die nooit hetzelfde hebben kunnen uitdrukken.

En het allermoeilijkste anagram? Dat was er eentje waarbij uitgangswoord en anagram samen ook nog eens in een verhaaltje verwerkt moesten worden. Het uitgangswoord: sushi. Het anagram en het verhaaltje? Lees het boek maar!

Het jeugdboek *19 keer Katherine* van John Green, vertaald door Aleid van Eekelen, verscheen bij [uitgeverij Lemniscaat](#) (oorspronkelijke titel: *Abundance of Katherines*). Op de nieuwe website [lezen.tv](#) kun je een videoportret van de auteur bekijken (interview in het Engels).